

Na východ od ráje

Trash art v službách spoločnosti

S čitateľmi tejto rubriky sa po piatich rokoch (resp. 50 dieloch) rád rozlúčim mini-profilom jednej z najoriginálnejších postáv súčasného umenia na Slovensku. Okrajovo sa objavila už v jednom minulom texte (ako víťaz ankety „umelecký čin roka 2015“, pozri AA 2/2016), no slovenskú kultúrnu scénu svojím umením, najmä však občianskym aktivizmom, vyžívuje v ostatných rokoch takmer nepretržite.

Po (skoro)retrospektíve v Dome umenia (2009) sa nateraz poslednou bilanciou jeho diela stala nedávna komorná výstava v Galérii Krokus v Bratislave. Petra Kalmusa (*1953) pripomenula ako členitejšiu osobnosť, než by sa mohlo zdať na základe jeho mediálne známych činov, akými bolo obliečanie busty Vasila Biľaka v rodisku VB na východnom Slovensku červenou farbou. Kalmus za tento happening čelil súdnejmu procesu, ktorý vyhral. Vzhľadom na jeho životné postoje a reštriktívnejší zákon o vandalizme, ktorý sa chystá schváliť slovenský parlament, zrejme na svoju obhajobu v podobných sporoch ešte nepovedal posledné slovo.

Svojským spôsobom naplnia teda aj romantickú predstavu o umelcovi – nepochopenom géiovi, ktorý ide s kožou na trh. A to nielen pri vyťahovaní početných kostlivcov zo skríň slovenskej mentality, ale aj – už vzhľadom na terče aktov jeho občianskej neposlušnosti – pri spochybňovaní predmetu umenia samotného, v prvom rade toho verejného. Ešte výstižnejšie to dokumentuje jeho odcudzenie informačných štítkov na výstave Socha piešťanských parkov 2005 a ich samostatné vystavovanie. Tu sa ale zároveň žiada dodať, že Kalmus nie je len obrazoborcom: Pre zrekonštruovanú synagogu v juhoslovenskom Lučenci v roku 2016 sám vytvoril dlhodobú inštaláciu pripomínajúcu obeť holokaustu.

Okrem psychohygieny spoločnosti má Kalmusovo dielo ale aj inú, subtilnejšiu rovinu. Ako naznačil titul už spomínanej výstavy v Krokuse, *Denník hypochondra*, sústreďuje ju predovšetkým na seba. Aj preto bol vďačným účastníkom mnohých kolektívnych výstav (len v národnej galérii za posledné roky vystavoval tak na

Autopoesis, 2006; *Delete*, 2012; *Krv*, 2012 či *Tekutá múza*, 2015). Raz to boli autoportrétna travestie, inokedy záznamy z vlastného chorobopisu, seba-projekcie do rovnomennej postavy Kafkových aforizmov či girlandy bohatého závesu vytvoreného zo zátok plechoviek od piva.

Posledné spomenuté dielo postihuje jeden z kľúčových rysov jeho umenia. Kalmus až obsesívne zbiera, hromadí, odcudzuje a do nových celkov zostavuje rozličné predmety, ktoré stratili svoju pôvodnú funkciu. Výsledkom týchto inštalácií sú absurdne pôsobiace artefakty (napr. gitary, albumy, vitrinové kompozície), ktoré sám označuje ako „umenie faktu“. V tomto smere si koleduje o nálepku trash-artistu, možno by zniesol i punk, v iných súvislostiach označenie post-surrealistom a zrejme by sa nebránil ani art brut. Už prítomný výpočet, terminologická nepostihnuteľnosť a zároveň očividná hra so žánrami, obsahmi (i publikom) vzbudzujú pred týmto výtvarným chameleónom rešpekt. ■

**DENNÍK
HYPOCHONDRA**
2016, z výstavy Petra
Kalmusa v Galérii Krokus
Bratislava

